

ויצוגים בתקשורת

כתבו:
גרציאלה סוסקין אברהם
טניה כהן סלע

חלק א'

ביחידת לימוד זו נלמד:

- מהו ייצוג?
- נגדיר מה הם סטריאוטיפים?
- סיכום יחידת הלימוד
- ביצוע משימה בשקופית מס' 9

איזה קבוצות מרכיבות את החברה הישראלית?

סרקו את הברקוד והקלידו

<https://www.postermaker.com/?poster=https%3A%2F%2Fwww.wordclouds.com%2Ftmp%2F5ef0838511cbe.poster>

מהו ייצוג בתקשורת?

לחצו כאן
לצפייה

הצגת הקבוצה בז'אנרים שונים: תכניות ריאליטי, סאטירה, סרטים, כתבות, פרסומות, וידאו קליפים, אתרי אינטרנט ועוד.

ייצוג הוא:

- הטלוויזיה מייצגת את עולם המציאות.
ייצוג הוא מעין פרשנות שהתקשורת עושה כאשר מציגה אדם, אירוע, סיטואציה וכדומה.
- ייצוג הוא: דימוי, שיקוף או שחזור של דבר מה מהעולם "האמיתי" ע"י אמצעי התקשורת. הכוונה ל- אדם, חפץ, קבוצה, סיטואציה.
- לכל ייצוג יש נקודת מבט אחת ויחידה בכל נקודת זמן. הנקודה שהחליט הבמאי ו/או העורך להעביר לצופים.

הפוליטיקה של הייצוג

⊙ הקבוצות מקבלות ייצוגים שונים בתקשורת על פי הקשרים פוליטיים הקבוצות מקבלות ייצוגים שונים בתקשורת על פי הקשרים פוליטיים, קשרי הון ושלטון ואינטרסים שונים.

⊙ החברה מורכבת מקבוצות שונות בעלי מאפיינים משותפים, אידיאולוגיה וכללי תרבות והתנהגות. בהתאם לכך, כל אדם מפענח את המציאות ונותן פרשנות לייצוג שמופיע לפניו.

סטריאוטיפים:

הסטריאוטיפ נקבע מטעם קבוצה חברתית אחת על קבוצה חברתית אחרת, לפי תהליך שיפוטי נחות. (תמיד מתקשרים לייצוג) תפיסה בד"כ שלילית.

הסטריאוטיפ מתייחס לקבוצה שלמה ולכן הוא לא מוסר תיאור מדויק של כל אחד מהאנשים שבקבוצה, אלא מכליל ומציג את הקבוצה כישות הומוגנית (כולם דומים) ולא מתייחס להבדלים אישיים (התעלמות מהטרוגניות).

סטריאוטיפ יכול להיות חיובי או שלילי.

ניתן לזיהוי באופן מיידי לרוב עפ"י מראה חיצוני, תכונה או מאפיין שבולט, אופי, אמונות.

הסטריאוטיפים מתבססים במשך הזמן בגלל חזרתם בכלי התקשורת.

תפיסת המציאות נקבעת בעקבות הייצוגים

○ השימוש בסטריאוטיפים מהווה תהליך אידיאולוגי של העברת מסרים. כך נוצר ייצוג של קבוצה חברתית מסוימת שלא בהכרח תואם את המציאות (הבניית מציאות).

○ הסטריאוטיפים הללו נראים טבעיים ולא תלויי תרבות. הם מבטיחים את המשך עוצמתן של הקבוצות השליטות בחברה (בעלי ההון).

על מנת לשמור על זכויות האדם יש לשלול את השימוש
בסטריאוטיפים לא נכונים (מסולפים)
ולהיאבק למען ייצוג הוגן.

משימה

- עליכם להעלות פוסט לאינסטגרם הכולל תמונה + כיתוב הממחיש ייצוג של קבוצה מסוימת באופן חיובי (שיבוש תרבות).
- לאחר העלאת הפוסט, קראו את התגובות שקיבלתם וצרפו צילום מסך של הפוסט + חלק מהתגובות.
- סיכום ומסקנות - איזו השפעה נוצרה על הקהל ברגע שהעלאתם את הפוסט הנ"ל? (השתמשו במושגים שלמדתם בעת ניסוח התשובה)

חלק ב'

עליכם להתחלק לקבוצות של עד 4 תלמידים בקבוצה ולחקור קבוצה חברתית מתוך הרשימה הנ"ל:

1. לחצו כאן [לצפייה](#)
2. בחרו באחת מהקבוצות המופיעות

את התשובות עליכם למלא בטבלה המצורפת

חלק ג'

כל קבוצה צריכה להעלות למצגת שיתופית את הסיכום והמסקנות שחקרתם ולהציג בפני הכיתה בשיעור הקרוב.

חלק ד'

ביחידת לימוד זו נלמד:

- המודל ההתפתחותי של ייצוגים בתקשורת.
- ממדים לחקר ייצוגים.
- מודל האבולוציה של ייצוגי מיעוטים בתקשורת
- סיכום יחידת הלימוד
- ביצוע משימה בשקופית מס' 17

המודל ההתפתחותי של ייצוג תקשורתי

● אחד ההסברים לכך שקבוצות מיעוט זוכות ליחס מפלה ומקפח בתחומי החיים השונים הוא שקבוצת המיעוט עוברת תהליך של הכחדה סימבולית באופן שבו היא מוצגת בתקשורת.

● מהי הכחדה סימבולית (סמלית)
המושג מתייחס למידת הנראות ולאופן הנראות של מגזרים שונים בתקשורת, כמה רואים את הקבוצה בתקשורת ואיך הקבוצה מוצגת.

ממדים לחקר ייצוגים:

- **נראות / בולטות:** עד כמה חברי הקבוצה מופיעים ומיוצגים בתקשורת?
- **טיב הנראות:** כיצד מוצגים חברי הקבוצה בתקשורת? האם הם מופיעים בהקשרים מסוימים (שליליים או חיוביים)? האם הייצוג סטריאוטיפי?
- **האינטראקציה בין קבוצת המיעוט לקבוצת הרוב:** מה היחסים בין קבוצת המיעוט לקבוצת הרוב? האם חברי קבוצות המיעוט וחברי קבוצת הרוב משובצים בתפקידים בעלי מעמד חברתי דומה לזה של שאר חברי הקבוצות החברתיות?

מודל האבולוציה של ייצוגי מיעוטים לאורך זמן

המודל כולל 3 שלבים:

● שלב ההכחדה הסמלית הכמותית

מידת הנראות של הקבוצה, היעדרות מוחלטת או כמעט מוחלטת של קבוצת המיעוט מהעולם התקשורתי. למשל, נשים חרדיות.

● שלב ההכחדה הסמלית האיכותית סטריאוטיפים

הקבוצה מופיעה בתקשורת, בהקשר סטריאוטיפי חיובי או שלילי - מלגלג, פוגעני, מזלזל, מגוחך. למשל

● שלב ההשתלבות - מכיל 2 מושגים: הסדרה + הכלה

נציגי קבוצות המיעוט מוצגים כבעלי אמירה ודעה במגוון נושאים ולא רק בנושאים הקשורים למגזר ממנו הם באים.
הקבוצה מוצגת כחלק מקבוצת הרוב לטוב ולרע.

שלב ההשתלבות מכיל 2 מושגים

⊙ **הסְדֵרָה (regulation)** - הקבוצה מוצגת כמי שמגנה על הסדר החברתי הקיים. (שוטרים, בלשים, חיילים)

⊙ **הכלה** - הצגה שלמה של הקבוצה הן בצורה שלילית והן בצורה חיובית, מקבלים את הקבוצה כפי שהיא מבלי לדרוש ממנה להשתנות, כלומר, הצגה מציאותית של הקבוצה החברתית. (אשכנזים)

משימה

מה הן ההשלכות החברתיות
של ייצוגי מיעוטים במדיה ?
(נראות, בולטות, הכחדה סימבולית)

ענו כאן את תשובותיכם

חלק ה'

בין כור היתוך לרב תרבותיות

ביחידת לימוד זו נלמד:

- מדיניות כור היתוך.
- מדיניות רב תרבותית (יתרונות וחסרונות)
- היכן נמצאת מדינת ישראל?
- איזה שינוי צריך לקרות?
- סיכום יחידת הלימוד

מדיניות כור היתוך

אידיאולוגיה ומדיניות שהתווה דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון.

מטרתו היתה למזג את העולים הרבים שהגיעו בשנים הראשונות מאז הקמת המדינה מאירופה, צפון אפריקה, מאסיה במטרה ליצור זהות קולקטיבית ישראלית אחידה, השוללת את הגלות ומבטלת את הייחודיות התרבותית של הקבוצות האתניות הקיימות בישראל. הכוונה הייתה לאחד את העולים עם הישראלים הוותיקים בכדי ליצור תרבות ישראלית אחידה, על מנת לבנות עם חדש בארץ, שכולם יהיו אחידים וזהים- ליצור הומוגניות. ניתן לכנות תהליך זה גם כ"התבוללות תרבותית" או "היטמעות". "התכת" כל הקבוצות הקיימות בחברה הישראלית יהודית ויצירת חברה ותרבות אחת מגובשת ומחודשת כאשר ה"תוצר האידיאלי" של כור ההיתוך הוא דמות "הצבר הישראלי".

מדינה רב תרבותית

שינויים בהרכב האוכלוסייה ושינויים פוליטיים, כלכליים, טכנולוגיים ותקשורתיים, תרמו לכך שבמדינות רבות, וביניהן ישראל, יש קבוצות דתיות, אתניות, לאומיות ומיניות שתרביותיהן חוצות את גבולותיה הגיאוגרפיים של מדינת הלאום. היא רואה בהבדלים בין יחידים ובין קבוצות מקור פוטנציאלי להעצמה. הגישה הרב תרבותית דוחה עמדה שיפוטית נורמטיבית ומקדמת עמדות חדשות, במטרה לסמן או להדגיש את השונות שבין התרבויות.

רב-תרבותיות הוא מושג המציין דיאלוג של כבוד הדדי וסובלנות בין תרבויות שונות, מתוך יחס של כבוד לשונות התרבותית, קבלת האחר כפי שהוא. בעידן הפוסט מודרני, מתפשטת בעולם המערבי האידיאולוגיה הרב-תרבותית המייחסת לזכויות אדם, לשונות התרבותית ולשחרור עמים וקבוצות מדוכאות, חשיבות עליונה.

מאפייני חברה רב-תרבותית

רצון לפלורליזם, לחברה שיהיו בה הרבה תרבויות.

● חברה שבה מתקיימים סובלנות, אכפתיות הדדית, דיאלוג שוויוני והכרה הדדית בין הקבוצות התרבותיות השונות.

● חברה שבה היחידים והקבוצות פתוחים עד כדי כך לדיאלוג עם האחר, שהם מוכנים להסתכן באובדן זהותם האישית והקולקטיבית הקודמת, בעקבות הדיאלוג עם הקבוצה האחרת.

● ההתייחסות לקבוצות השונות הינה שיוויונית כאשר אין קבוצה דומיננטית מבחינה תרבותית.

● **הבעייתיות עם קבלת "האחר" לא נובעת בגלל
גזעו, דתו או לאומיותו, אלא מעצם אחרותו.
במידה ויסכים להיפרד מה "אחרות" שבו/השוני
המאפיין אותו ולהיות ממש כמונו לא תהיה עוד
שום בעיה איתו.**

● **ייצוג אשכנזים ומזרחים - חגיגה בסנוקר, סברי מרנן**

● **ייצוג דתיים מול חילוניים - ארץ נהדרת**

● **ייצוג ישראלים וערבים - עבודה ערבית**

יתרונות הגישה הרב תרבותית

- **גיוון בחברה –** חברה רב-תרבותית היא חברה מגוונות מכל הבחינות. במאכלים העממיים, באומנות כמו שירה, ציור, ספרות, קולנוע ועוד. בסגנונות אופנה ואפילו בדעות פוליטיות. גיוון זה מאפשר לאדם חופש בחירה גדול יותר ומעשיר את חייו.
- **סובלנות ופתיחות –** חברה רב-תרבותית מבוססת על דו-שיח בין אנשים. בחברה כזו, יותר קל לבטא את הזהות הפנימית שלך ולדעת שהאחר יקבל אותך ואולי אף ילמד ממך.
- **חוסן חברתי –** חברה רב-תרבותית יכולה לעמוד טוב יותר בפני אתגרים שונים. ככל שמגוונים את הדעות ומאפשרים דיאלוג, אפשר למצוא את הדרך הנכונה והמתאימה מבין דרכים רבות. בניגוד לחברה שבה יש דעה אחת ודרך אחת.

חסרונות הגישה הרב תרבותית

- **ריבוי תרבויות לעומת רב-תרבותיות –** לעיתים רבות הדיאלוג בין התרבויות אינו מסתדר, ונוצרת חברה משוסעת, קרועה. שקיימות בה תרבויות רבות, אבל אין ביניהן קשר אלא ניכור.
- **איבוד הזהות התרבותית –** בחברה רב-תרבותית או בעולם רב-תרבותי, אפשר לאבד את הזהות המקורית. אם כל הזמן אנחנו מקבלים ונותנים, התרבות המקורית שעליה צמחנו יכולה להשתנות עד כדי כך שהיא תעלם.
- **מאבק תרבותי –** בעולם כיום ישנו מאבק בין העולם המוסלמי הקיצוני לבין העולם המערבי. האיסלם הקיצוני פוחד מהתרבות המערבית, שבאה עם ערכים שונים של דמוקרטיה ופתיחות, ושמאיימת לפגוע בערכי האיסלם. במקרה זה האידיאולוגיה הרב-תרבותית גורמת לכך, שבתוך הדיאלוג שמתקיים, תרבויות חלשות יותר יתנגדו באופן קיצוני, כמו בעזרת טרור, לשינויים.

רב תרבותיות בטלויזיה

- **ערוצים יעודיים למגזרים שונים בתרבות הישראלית:** ערוץ 9- רוסית, ערוצי ילדים, תוכניות בערבית, ערוצים בגרמנית, צרפתית ועוד.
- **תכנים שונים:** תכניות ריאליטי, "נבסו", "שבבניקים", "זגורי אימפריה", "המורדת", "פאודה".

האם ישראל היא מדינה רב-תרבותית?

ישראל אינה מדינה רב תרבותית [לפי ההגדרה] שכן האפיון הבולט של הקבוצות המרכיבות אותה הוא של שלילה הדדית, בעוד רעיון הרב-תרבותיות מחייב יחס דיאלוגי של כבוד בין הקבוצות.

החברה בישראל מצאת בצומת דרכים:

מצד אחד: הקבוצות השונות ייאבקו זו בזו על השליטה במוסדות המרכזיים של המדינה ואז הסכנה היא כי המרקם המחבר בין חלקי הקבוצה -יישבר, ולא תהיה סולידריות (לכידות).

מצד שני: יש אפשרות של חיים בחברה המורכבת מתרבויות שונות והמעוצבות בתהליכים של שיח, העשרה הדדית לימוד מהאחר ופתיחות כלפיו מתוך הבנה שלאף תרבות אין מונופול על "האמת" "והראוי" ומתוך הבנה שאין טוב אחד אלא יש טובים רבים.

חברה כזו יכולה להעמיד במרכז את הכבוד לאחר, לשונה ויכולת לטפח תרבות של ביקורת עצמית. במקום אימפריאליזם כלפי האחר ורצון להשתלט יש לפתח עמדה של "פינוי מקום לאחר" ו"צמצום האני לטובת האחר". הכרה בחיוניות האחר לא בדרך שלילה אלא בדיאלוג.

איך צריך לחולל שינוי?

- על מנת לחולל שינוי יש לפעול להגברת הנוכחות ולפריצת מסגרות הדימוי והתיוג המסורתי – יש להפסיק את הסטריאוטיפים. לפרשנים ומומחים המופיעים הופעה רהוטה, המשדרת עוצמה וסמכות יש תפקיד חשוב בשבירת הסטריאוטיפים, בהגברת הסובלנות והגברת האמון באוכלוסיית המיעוט.
- לתקשורת תפקיד משמעותי בעיצוב עמדות הציבור וליצירת שינוי בעמדות אלה. מרבית האזרחים בישראל מכורים לתקשורת על אף הציניות וחוסר האמון המופגן של הישראלים בכל מוסד, כולל התקשורת. אזרחי ישראל נוטים להאמין לתקשורת הרבה יותר מאשר מה שמקובל בעולם המערבי. חשיבות מיוחדת יש לתקשורת האלקטרונית בה נראה ונשמע הדובר. תנאים אלה מגבירים את תהליך קיבוע, מסגור וסטריאוטיפים והם משמעותיים גם לתהליך השינוי.

לסיכום

התקשורת מעבירה אידיאולוגיה של "החיים הטובים" - עושר, הצלחה, השתייכות, אינטימיות, לצד איומים של כישלון, מוות, השפלה והחרמה. אידיאולוגיית "החיים הטובים" משפיעה על הציבור ועל הדרך שבה אנו תופסים את עצמנו ואת חברתנו. השימוש בסטריאוטיפים מהווה תהליך אידיאולוגי שמטשטש הסדרים בסיסיים בחברה, שנערכו לטובת בעלי הכוח. הסטריאוטיפים גורמים להסדרים הללו (אפליה גזעית, מינית, מגדרית, מעמדית) להיראות טבעיים ולא תלויי תרבות. השימוש בסטריאוטיפים נעשה כדי להמשיך להבטיח את עוצמתן והשפעתן של הקבוצות השליטות (הגמוניה - שמירה על סטטוס קוו). בכדי לשמור על הדמוקרטיה רצוי שאמצעי התקשורת יוחזקו ע"י הציבור הרחב ולא ע"י אליטה עשירה של אנשים.